

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XLVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

factum est ut Rodulfus, qui aiebat sibi impositam esse necessitatem parendi Archiepiscopo Lugdunensi Primate suo, ad Concilium Amati accedere recusaverit. Quam ob causam, ut ego quidem existimo, excommunicatus est ab Amato, quod ei inobediens extitisset. Ita enim habetur in Narratione monachorum Majoris monasterij Turonensis de his quæ acta sunt pro libertate illius monasterij, edita à clarissimo viro Laurentio Bochello ex veteri codice M. S. qui nunc extat in bibliotheca Seguieriana: *Consilium & opem requisivimus Domni Amati Legati sedis apostolicæ & Archiepiscopi Burdegalsis Ecclesiæ. Qui afflictioni nostræ valde compatiens, indicavit nobis cassam esse illam excommunicationem quam super nos Archiepiscopus Turonensis & complices eius intentaverant. Quippe ipse antea eundem Archiepiscopum Rodulfum certis exculpis excommunicaverat; & in hoc magis nos esse reos constanter affirmabat, quod inobediens suo quoquo modo obedieramus &c.* Probabile est Amatam communicasse cum Hugone literas pontificias legationem suam continentes, Hugonem verò earum auctoritatem reverenter suscepisse, benèque deinceps inter eos convenisse. Nam in eadem Narratione monachorum Majoris monasterij reperio celebratum ab iis unâ fuisse Colloquium Dolense in Biturigibus, in quo rursus agitata est causa illius monasterij: *Denique Dolense Colloquio, quod eo tempore habitum est coram Primatibus & Legatis sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Domino videlicet Hugone, & Domino Amato, de quibus prædiximus &c.*

XI. Verùm ut redeamus ad legationem Aquitanicam, sic constituere possumus, nullos ei terminos fuisse præscriptos, sed contractos aut dilatatos pro libito Summorum Pontificum. Quippe Amato, præter quinque provincias quas diximus, mandata etiam fuit prima Narbonensis & provincia Tarraconensis, quæ tum sub Metropolitanò Narbonensi erat & Regibus Francorum parebat. At Gerardo Engolismensi Episcopo tributæ sunt tantùm quinque provinciæ; nihilque juris illi concessum est in provinciam Narbonensem, neque in Tarraconensem. Ad exemplum verò potestatis quæ illi collata fuerat, Innocentius II. Gaufrido Carnotensi Episcopo legationem Aquitanicam commisit, id est, earum provinciarum quas auctoritati Geraldii fuisse subjectas jam docuimus. Vnde in Chronico Maurigniacensi scriptum est Aquitanicæ totius legationem illi commissam fuisse. Hunc, inquit auctor illius Chronici, *precedentes Apostolici amicum semper & familiarem habuerant, & pro valoris vel elegantie qua præditus erat magnitudine, to-*

Apud Duchesne.
t. iv. pag. 182.

tius ei Aquitania legationem indixerant. In eo tamen errat hic auctor, quod ait illam legationem Gaufrido commissam fuisse à decessoribus Innocentij secundi. Constat enim Gerardum ea dignitate ornatum fuisse à temporibus Paschalis usque ad Innocentium, eam verò tum transmissam ad Gaufridum quando Gerardus secessit ab obedientia Innocentij, in partes transgressus Anacleti. Vnde factum est ut in Martyrologio Carnotensi, ut quidem citant viri clarissimi Sammarthani, dicatur functus esse legatione pro Innocentio per annos quindecim. Præstat autem locum ipsum heic referre, cum in eo enumerentur provinciæ quæ limitibus Aquitanicæ legationis tum continebantur, si tamen Aucitana, quæ vitio haud dubiè librarij omiſsa est, addatur. *Nono Kal. Febr. obiit Gaufridus Episcopus Carnotensis, qui super Bituricensem, Burdegalsensem, Dolensem, & Turonensem provincias per annos circiter 15. sanctè & religioſè functus est legatione pro Innocentio.* Mendosus est hic locus. Nam legatio Aquitanicæ ei commissa est ab Innocentio post annum MCXXX. Ipse verò obiit anno MCXXXVIII. Itaque non potuit legatione illa fungi per annos quindecim.

CAPVT XLVII.

Synopsis.

I. Perpetuos in provinciis Legatos instituendos esse censuerunt Romani Pontifices: reserato reſervata dominationis arcano per legationes. Probatum ex Honorio III.

II. Sed ut res ista ordine procederet, insuſannanda erat agro mortalium generi necessitas Legatorum. Ea necessitas deducta ex cura universalis Ecclesiæ, quam Romana sedis antistiti incumbere scribit post Vigilum Alexander secundus. Eam curam expetere ut Romanus Pontifex mittat qui provincias vice sua visitent. Hoc jus à veteri consuetudine repetit Gregorius septimus. Ex ea persuasione factum ut cuncta ecclesiastica negotia Legatis committerentur, specie extirpandi vitia & inserendi virtutes.

III. Religiosissima illa Pontificum verba non ita semper accipiebantur in provinciis, eaque specis pietatis aliquando passa est contradictionem.

IV. Eandem veterem consuetudinem obtulerunt etiam Paschalis II. & Callistus II.

V. Prædecessorum suorum cogitata magnificis verbis elocutus est Innocentius III. Legatorum utilitatem ac necessitatem commendans.

VI. Ex eo factum est ut in immensum posterioribus seculis excreverit Legatorum dignitas & auctoritas, ita ut cuncta omnino provinciarum negotia ad eos deferrentur. Olim causas iudicabant in Conciliis. Plurimis verò temporibus insuper habuerunt Episcoporum nomen.

VII. Tanta olim fuit Legatorum auctoritas ut non liceret iudicia eorum retractare. Probatum auctoritate Alexandri

Fual. Bond.
lib. 1. 2. 3.

71
M

716
171

Epist.
V. 1. 2.
proh.
nat.

Alexandri II. apud Thomam Spalatensem. Item ex Gregorio septimo.

VIII. Fuit illud unum ex arcanis retinenda dominationis, ea approbare que à Legatis acta erant. Maxima porro & amplissima potestate ornabantur. Facile Legatis erat quemlibet sue legationis Episcopum opprimere.

IX. Ivo Carnotensis docet tamen fuisse Legatorum auctoritatem ut ad reddendam factorum suorum rationem cogi non possent, quantumvis iniqua sententia esset.

X. Iudicia Legatorum ac delegatorum apostolica sedis debere esse sacrosancta declaravit Innocentius III. in causa Episcopi Pictaviensis.

RESERATO retinendæ dominationis arcano per legationes, perpetuos in provinciis Legatos ea de causa institutos esse censuerunt Romani Pontifices. Eam illis mentem fuisse docet Honorij III. epistola ad Rogerium Archiepiscopum Pisani, in qua verbis minimè ambiguis scribit Corsicam deseruisse à subiectione & obedientia sedis apostolicæ ob desuetudinem Legatorum. Corsicana verò, inquit, tam prolixitate spatiorum quam negligentia pastorum, dominorum insolentia, & desuetudine Legatorum sedis apostolicæ, à subiectione & obedientia Romane Ecclesiæ deseruerat. Scilicet ea prima & potior cura Legatis erat ut populos imbuerent reverentia Pontificum Romanorum, commendata successione Apostolorum & loci auctoritate, intentatis porro pœnis adversus eos qui majestatem Romanæ sedis minus colere viderentur. Et suetus jam Legatis Christianus orbis nihil aliud malebat, imbutus nimirum ea persuasione, curam universalis Ecclesiæ ita pertinere ad Summum Pontificem ut cuncta Ecclesiarum negotia ab illo seu à Legatis ejus judicanda essent.

II. Hanc disciplinam in animos hominum immittere curarunt Pontifices variis temporibus. Diserta in eam rem sunt Alexandri secundi verba ex epistola generali de legatione Petri Damiani Episcopi Ostiensis, quæ infra describuntur in capite trigesimo libri sexti. Is ergo jus mittendorum in provincias Legatorum ex eo capite arcessit, ut olim factum à Vigilio, quod cura universalis Ecclesiæ eum cogat mittere ad vicem suam personas quæ visitent Ecclesias, cum id efficere per se ipse non possit. Altiùs hoc jus repetit Gregorius septimus, qui Legatum in Gallias mittens Amatam Episcopum Oloronensem, ait se id facere juxta veterem consuetudinem Romane Ecclesiæ, quæ ab ipsis sue foundationis primordiis, ut ipse ait, ad omnes partes quæ Christianæ religionis titulo prænotantur suos Legatos misit, quatinus ea que gubernator & rector ejusdem Romane Ecclesiæ per suam presentiam expedire non prævalet, vice sua Legatis con-

Tom. II.

cessa, monita salutis ac morum honestatem per eos cunctis per orbem terrarum constitutis Ecclesiis nuntiaret. Ex ea persuasione factum ut cuncta ecclesiastica negotia Legatis committerentur, specie extirpandi vitia & inferendi virtutes. Gregorius itaque post magnificam illam præfationem hæc addit: Proinde horum presentium portitorem, venerabilem confratrem nostrum A. Episcopum, ad partes vestras dirigimus; ut quæ ibi vitia eradicanda sunt à fundamento evulsis, plantaria virtutum Deo auctore sollerti vigilantia plantare procuret.

III. Verùm licet ista religiosissimis verbis scriberent Pontifices, non ita tamen semper accipiebantur in provinciis, eaque species pietatis aliquando passa est contradictionem. Miserat idem Gregorius Legatos in Germaniam anno MLXXXIV. Hubertum Episcopum Prænestinensem & Giraldum Oltientem, ut vice ejus & auctoritate fulti, convocato Concilio generali, quæ corrigenda essent corrigerent, quæ religioni addenda essent adderent. Intercessit his mandatis Liemarum Bremensis Archiepiscopus omnium Germaniæ Episcoporum nomine, synodum à Legatis celebrari prohibens, tanquam rem inuitatam & longè à suis rationibus alienam. Itaque re infecta Legati reversi sunt; castigatùque propterea est graviter Liemarum à Gregorio, licet irritò conatu. Ista porro contigerunt quo tempore dissociata erat concordia sacerdotij & imperij.

IV. Eandem veterem consuetudinem, quam obtendebat Gregorius, obtendit & Paschalis II. ad Henricum Regem Anglorum scribens his verbis: *Universum siquidem terrarum orbem Dominus & Magister noster suis discipulis dispersit; sed Europæ fines Petro singulariter commisit & Paulo; nec per eorum tantum, sed per successorum discipulos ac Legatos, Europæ universitas conversa est & confirmata. Unde usque ad nos, licet indignos, eorum Vicarios hæc consuetudo pervenit, ut per nostre sedis Vicarios graviora Ecclesiarum per provincias negotia pertractarentur seu retractarentur.* Item Callistus secundus, cum anno MCXX. Legatum in Galliam mitteret P. Presbyterum Cardinalem. Nam de legatione ejus scribens ad Ludovicum Regem Francorum, ita loquitur: *Nos enim à latere nostro eum secundum antiquam apostolicæ sedis consuetudinem ad terram potestatis tuæ pro corrigendo & confirmando quæ corrigenda & confirmanda fuerint delegamus.*

V. Innumera sunt exempla hujusmodi, si quis ea congerere velit. Verùm cum referre omnia necesse non sit, sufficiet unicus Innocentij III. locus, qui quod decessores ejus simplici sermone dixerunt, magnificis verbis elocutus est ad Imperatorem Con-

S

Uel. Thom. & Greg.

71. d. d. Sec. 141.

Uel. Thom. & Greg.

Uel. Thom. & Greg.

Vide Baron. ad an. 1074. J. 2.

Gregor. VII. lib. 2. cap. 13.

Apud Eadmer. pag. 111.

To. 3. Spillegz pag. 146.

Innoc. III. lib. 16.
ep. 2104 & seq.

stantinopolitanum scribens de legatione concessa Pelagio Episcopo Albanensi. Primum igitur scribit Dominum Iesum Christum sedem apostolicam instituisse totius Christianitatis caput & magistrum, à qua panis intellectus & vitæ ad alias procedat Ecclesias. Pontificem Romanum portare onera gravia cum plenitudine potestatis. Verum quia ipse cuncta per se facere non potest, multos sibi operarios & coadjutores adungere, ac per eos exequi quod per se non potest personaliter adimplere, sic vices suas aliis committendo ut intelligatur ipsemet facere quod per alios fieri decernit. Cum autem necessitas Ecclesiæ CP. postulet illum mitti Legatum à latere, destinasse se in eam rem Pelagium Episcopum Albanensem; cui nos vices nostras commisimus, inquit, ut juxta verbum propheticum evellat & destruat, edificet & plantet, que secundum Deum evellenda & destruenda necnon edificanda cognoverit & plantanda.

VI. Ex eo factum est ut in immensum posterioribus seculis excreverit Legatorum dignitas & auctoritas, ita ut cuncta omnino provinciarum negotia ad eos deferrentur, sive de judiciis ageretur, sive de confirmationibus privilegiorum, tum etiam si qui lites concordia inita finivissent, pactiones suas auctoritate Legatorum firmari postulabant. Ea cum sint notissima, inutile esset ea persequi, & satis est observasse. Quare non sine causa adnotavit Paschalis II. ad Henricum Regem Anglorum scribens, hanc esse consuetudinem ut per sedis apostolicæ Vicarios graviora Ecclesiarum per provincias negotia pertractentur. Vnde usque ad nos, inquit, licet indignos, eorum Vicarios hæc consuetudo pervenit, ut per nostra sedis Vicarios graviora Ecclesiarum per provincias negotia pertractentur seu retractentur. Legati verò, tamenetsi omnia pro suo arbitrio gererent, ut plurimum cuncta peragebant in Conciliis, ut quæ ipsi statuebant, etiam Episcoporum auctoritate tenerent. Sed ultimis temporibus, postquam solidata fuit suprema illorum potestas, insuperhabuerunt nomen Episcoporum, satis dignitati illorum prospectum putantes si coram illis decreta conderentur. Denique Gerardus Episcopus Sabinensis & apostolicæ sedis in Sicilia Legatus, cum generale Concilium celebrasset apud Melphiam anno millesimo ducentesimo octuagesimo quarto, in eoque nonnullas constitutiones edidisset, eas suo tantum nomine publicavit, nulla facta mentione Concilij approbantis: *Universis Archiepiscopis & Episcopis & aliis Ecclesiarum Prelatis per regnum Sicilia constitutis tenore presentium districtè præci-*

piendo mandamus ut constitutiones quas in generali vocatione Prælatorum regni apud Melphiam in presenti edidimus observent & à subditis suis faciant inviolabiliter observari.

VII. Tanta enim fuit olim Legatorum apostolicæ sedis auctoritas, ut non solum, quod jam vidimus, cuncta Ecclesiarum per provincias negotia per eos agerentur, sed non liceret præterea judicia eorum retractari, omninoque ea servanda essent quæ ab illis decreta fuerant in Conciliis provincialibus. Alexandri secundi pontificatu, cum Sclavi maximè cuperent fieri sibi potestatem divina celebrandi in lingua Sclavonica, quod prohibitum in synodo fuerat à Maynardo sedis apostolicæ Legato, idem Alexander negavit, jubens interim ut decreta Maynardi servarentur. Rem ita gestam narrat Thomas Archidiaconus Spalatensis cap. xv. i. historia Spalatensis, qui hæc Alexandri verba ad legatos Sclavorum dicta refert: *Nunc verò euntes, gentem illam facite observare omnia quæ à venerabili fratre nostro Maynardo sancti Rufini Episcopi Cardinali synodallyter statuta sunt.* Sic Gregorius VII. Papa, quantumvis iustæ viderentur quorundam Aquitanorum Episcoporum querelæ adversus Geraldum Episcopum Ostiensem & sedis apostolicæ Legatum, noluit rationem habere eorum quæ ab illis postulabantur, ne auctoritatem Legati in dubium revocare videretur, seu ne temeraret ea quæ ab illo gesta fuerant; *respectu conservande auctoritatis tue,* inquit, *& honori tuo providentes.*

VIII. Fuit illud unum ex arcanis retinendæ dominationis, ea approbare quæ à Legatis acta erant in provinciis, ne dignitas eorum in contemptum veniret. Quam ob causam potestate maxima & amplissima ornabantur, & eaque auctoritas, ut Mariana scribit, major erat quàm ut ei obstiti à quocumque posset. Insignis est in eam rem locus ex veteri charta Aquensis Ecclesiæ in Novempopulania, quam illustrissimus Archiepiscopus edidit in Historia Beneventensi. Descripta enim successione quorundam Episcoporum illius Ecclesiæ, demum additur: *Tempore Bernardi præfuit Olorensi Ecclesiæ Episcopus nomine Amatus, vir è contrario magna astutia & calliditatis, & totius Vasconicæ Legatus; qui quoniam totius Vasconicæ & aliarum provinciarum Legatus erat, facile quemlibet suæ legationis Episcopum *supprimere poterat.*

IX. Quanta tum esset Legatorum auctoritas docet vel unicus Ivo Carnotensis Episcopus: qui tamenetsi liberè perstringat tyrannidem Hugonis Archiepiscopi Lugdunensis & apostolicæ sedis Legati, fatetur tamen tantam esse illius potestatem ut ad red-

Apud Eadmer.
lib. 1. hist. Novor.
pag. 111.

dendam rationem rei à se gesta cogi non posset, quantumvis iniqua sententia esset. De cetero, inquit, *predam à Putacensibus in me & in Carnotensem Ecclesiam factam jure possem à vobis repetere, si reverentiam vestram in jus vocare possem, qui ad suggestionem emulorum meorum predictos sacrilegos à me & cœpiscopis meis communiione privatos me nesciente communiione reddidistis, ac per hoc scelerum suorum impunitate ad perpetranda majora sacrilegia relaxastis.*

X. Denique judicia Legatorum ac delegatorum sedis apostolica facta in provinciis debere esse sacrosancta decrevit Innocentius III. adversus Episcopum Pictaviensem scribens. Cùm enim præfatus esset de magnitudine & dignitate Romanæ Ecclesiæ, dixissetque eam esse conditionis humanæ legem ut hominem simul in diversis locis existere aut ad loca remotiora transvolare subitò non permittat, addit Romanum Pontificem, quæ per se ipsum non potest, per Legatos suos vel delegatos judices exequi. Castigat deinde temeritatem Episcopi Pictaviensis, qui publicè prædicabat se in episcopatu suo esse velle Episcopum atque Papam, & asserbar quòd per judices delegatos à Papa, quos Papa judicellos appellabat, in sua diocesi nihil agi sineret, Capellanis porrò de Mirebello præsumperat inhibere ne observarent sententias quas delegati ab Innocentio judices protulerant & præceperant firmiter observari. Castigato igitur Episcopo illo, jubet uti sententia illa firmiter observeatur, ea præclara ratione addita: *Si enim delegatos à nobis judices pro mandatorum executione nostrorum tanto discrimini subiacere contigerit, quis commissiones nostras recipere aut mandata exequi non timebit?*

CAPVT XLVIII.

Synopsis.

I. Legatorum in provinciis adventus ne minimo quidem sumptui olim erat provincialibus. Demum lata lex est, qua cautum est uti eis suppeditarentur sumptus, non solum necessarij, sed etiam liberales. Refertur elegans locus Serlonis Episcopi Sagiensis.

II. Gregorius II. hortatus est Germanos uti Bonifacio impendia necessaria præberent. Tandem Gregorius VII. formulam iurijurandi præscribens Metropolitanis, jurare eos præcepit uti Legatos Romanos in eundo & redendo honorificè tractarent & in suis necessitatibus adjuvarent.

III. Hoc Gregorij decretum statim receptum est. Hungari tamen resistere; ut colligitur ex epistola quadam Paschalis secundi, qua emendatur. Baronij hallucinatio detegitur, qui ex una Paschalis epistola duas fecit.

IV. Stabilita necessitate suppeditandorum Legatorum sumptuum, præscriptus ab eis est ordo solutionis, co-

Tom. II.

Etique provinciales immensas auri argenticque moles pendere. Probatum ex Joanne Saresberienfi, & ex sancto Bernardo.

V. Probatum etiam ex epistola Friderici I. ad Adrianum quartum, in qua sevi Legatorum quorundam actus describuntur. Eis charta pura sigillata dabatur, ut in ea secundum occasiones scriberent quod animis collubium esset suis.

VI. Hunc fuisse vetustis illis seculis morem Ecclesiæ seu Curie Romana probatur etiam ex Matthæo Parisio.

I. LEGATORUM Apostolicæ sedis in provincias adventus ne minimo quidem sumptui olim erat provincialibus. Simpliciter victitabant; & si quid illis dabatur, ultro dabatur, nemòque cogebatur ad præbendos sumptus Legatis. Vltimis verò temporibus lata lex est, qua cautum est uti Legatis apostolicæ sedis suppeditarentur sumptus, non solum necessarij, sed etiam liberales, ab iis ad quos mittebantur. Elegans est locus Serlonis Episcopi Sagiensis apud Oedericum Vitalem in libro duodecimo historiae ecclesiasticæ. Hic ergo cùm inaudivisset Cardinales Romanos Petrum & Gregorium adesse, Clericis dispensatoribus suis dixit: *Velociter ite, & diligenter Romanis servite, abundanter eis omnia dantes quæ necessaria sunt, quia legationem Domini Pape, qui post Deum universalis pater est, deserunt, ipsique, qualescunque sint, magistri nostri sunt.*

II. Primus omnium Gregorius II. mittens in Germaniam Bonifacium, Clericis ac nobilibus laicis eum commendaverat, nihil sanè imperans, sed hortans ut ei impendia necessaria præberent. Contributio autem illa infra mediocritatem subsistebat, quòd exigui admodum sumptus sufficerent homini frugaliter viventi & Apostolorum virtutibus æmulanti; ac præterea contributio illa sponte fiebat à volentibus. Tandem Gregorius septimus, qui Legatorum auctoritatem in immensum extulit, etiam eorum commodis consulens, Metropolitanis formulam præscripsit secundum quam jurare debebant cùm Pallium eis ab apostolica sede dabatur. In ea verò formula addita est clausula de procurationibus Legatorum, ut eo pacto certi illis essent sumptus necessarij. Clausulæ illius hæc sunt verba: *Legatum Romanum eundo & redeundo honorificè tractabo & in necessitatibus suis adjuvabo.*

III. Hoc Gregorij decretum statim publicatum, statim receptum est. Hungaritarien, quamquam sit major è longinquo reverentia, detrectaverunt per illas tempestates tribuere Legatis munera seu tributa quæ citra contradictionem eis solvebantur in aliis provinciis. Colligitur istud ex epistola Paschalis secundi ad Archiepiscopum Colociensem.

S ij

Vid. supra cap. 14. §. 2.

Inoc. III. lib. 16. cap. 11.

Order. Vitale pag. 877.

Vid. infra lib. 6. cap. 10. §. 2.

Apud Baron. ad an. 1079. §. 2. & cap. Ego N. De iurijurando.